

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Відділ освіти дітей з порушеннями зору

Довгопола К.С.

МАЛЕНЬКІ ДОЛОНЬКИ

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ
ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ РАННЬОГО ВІКУ

Кропивницький
2021

УДК 376-056.262-053.4
Д 58

*Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту спеціальної педагогіки
і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
протокол № 4 від 24 червня 2021 року*

Довгопола К.С.

Д 58 **Маленькі долоньки** : комплексна програма розвитку дитини з порушеннями зору раннього віку / К. С. Довгопола; Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. – 69 с.

ISBN 978-966-189-591-0

Комплексна програма розвитку незрячої дитини та дитини з порушеннями зору раннього віку «Маленькі долоньки» побудована з урахуванням оновленого стандарту дошкільної освіти. У програмі визначені освітні напрями, які містять ключові компетентності відповідно до віку дитини та особливостей, характерних для незрячих дітей раннього віку, та описано цілі, завдання та очікувані результати корекційно-розвивальної роботи.

Програма може бути використана як родинами, в яких зростають діти з порушеннями зору та незрячі діти раннього віку, так і спеціалістами із раннього втручання, педагогами закладів дошкільної освіти, спеціальними психологами, студентами відповідних спеціальностей тощо.

УДК 376-056.262-053.4

ISBN 978-966-189-591-0

© Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2021
© ТОВ «Імекс-ЛТД», 2021

Пояснювальна записка

Перші три роки життя – це період, коли людина розвивається у фізичному, психічному й соціальному планах надзвичайно швидко, і який відчутно впливає на весь подальший розвиток особистості. Необхідною умовою дозрівання головного мозку в цей період є отримання ним достатньої кількості нервових імпульсів від сенсорних аналізаторних систем. Якщо дитина потрапляє в ситуацію сенсорної ізоляції, то її розвиток сповільнюється. Джерелом, і, що найголовніше, організатором зорових і слухових вражень стає дорослий.

Психічний і фізичний розвиток незрячої дитини відбувається за тими ж закономірностями, що й розвиток зрячої, проте відсутність або значне обмеження візуальних стимулів викликає специфічні особливості, які притаманні малюкам з порушеннями зору. Наприклад, зниження активності й рухливості, труднощі в оволодінні предметними діями, можлива тенденція до замкнутості й відмова від спілкування з однолітками. Періоди розвитку незрячої дитини можуть не збігатися з періодами розвитку зрячої. Характерною також є диспропорційність, пов'язана з тим, що функції, які менш залежні від зору (наприклад, мов-

лення), розвиваються швидше, ніж ті, які прямо залежать від візуальної інформації (наприклад, координація рухів). Водночас людина з важкими порушеннями зору потенційно має усі можливості для досягнення високого рівня психофізичного й особистісного розвитку. Родина, її підтримка, обізнаність зі спеціальними прийомами навчання, терплячість, повага до особистості незрячого малюка є ключовими факторами щасливого дитинства й дорослішання. Дотримання батьками певних підходів у вихованні сприятиме психофізіологічному й особистісному формуванню та розвитку незрячої дитини.

Природні властивості дитини не трансформуються автоматично в психічні властивості, але створюють передумови для їхнього формування, а самі ці властивості виникають завдяки соціальному наслідуванню. У період немовляти й раннього дитинства відбувається інтенсивний розвиток організму, зокрема його нервової системи й мозку. Процес розвитку залежить і від біологічної складової, і від соціальної, тобто від того, чи функціонує дитина в умовах, сприятливих для активної роботи мозку. Адже досліджено, що ті частини мозку, які не використовуються, перестають нормально розвиватися й можуть навіть атрофуватися.

Ця програма спрямована найперше на батьків і родину дитини раннього віку з важкими порушеннями зору, однак на неї можуть орієнтуватися також спеціалісти, які працюють з такою дитиною. Метою є всебічний розвиток дитини з порушеннями зору як особистості, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, попередження відхилень у розвитку, розвиток компенсаторних процесів. Програма ґрунтується на Базовому компоненті дошкільної освіти (Державному

стандарті дошкільної освіти) від 2021 р. і спирається на зазначені в ньому цінності та базові принципи.

Звертаємо увагу на те, що кожна дитина розвивається у власному темпі, тому наведені в програмі вікові проміжки є орієнтовними. Дорослим важливо пам'ятати, що формування й становлення різноманітних компетенцій відбувається тоді, коли нервова система дитини досягає певного рівня зрілості. Не варто перестрибувати через періоди, навіть, якщо окремі сфери психічного й фізичного розвитку малюка дозрівають нерівномірно. Перехід на новий рівень буде успішним тоді, коли попередній є вже достатньо опанованим.

0 – 3 місяці

Освітній напрям «Особистість дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування здоров'язбережувальної компетентності.	Створення сприятливих умов для розвитку й становлення особистості дитини. Формування емоційно-ціннісного ставлення до гігієнічних і загартовувальних процедур, збереження власного здоров'я. Формування елементарних гігієнічних навичок, знань про власне тіло.
Формування рухової компетентності	Формування емоційно-ціннісного ставлення до власного тіла й рухової активності. Формування елементів уявлень про своє тіло й основні рухи. Формування основних статичних і локомоторних функцій.
Формування особистісної компетентності.	Формування емоційно-ціннісного ставлення до себе, власної особи й найближчого оточення. Формування «Я-концепції», самосвідомості, самостворення. Формування позитивних уявлень про себе.

Очікувані результати
Енергійно рухає ручками й ніжками. Активно їсть, набирає вагу. Позитивно реагує на звичні гігієнічні процедури.
Лежачи на животі підіймає голову, спирається на передпліччя. Дитина тримає голову протягом короткого часу. Активно рухає ручками й ніжками.
Присутня позитивна реакція на найближчих людей. Наявний тісний і стійкий позитивний емоційний зв'язок із матір'ю. Повертає голову до джерела звуку.

Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування предметно-практичної, технологічної компетентності.	Формування емоційно-ціннісного ставлення до пізнання й діяльності з предметами. Формування й розвиток дрібної моторики. Формування уявлень про предмети та явища навколишнього світу, уміння взаємодіяти з ними.
Формування сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентності.	Формування й розвиток полісенсорного сприймання. Формування емоційно-ціннісного ставлення до сенсорного пізнання навколишнього світу. Формування уявлень про предмети та явища навколишнього світу, уміння взаємодіяти з ними.

Очікувані результати
Розтискає й стискає кулачки. Рухає пальцями. Контактує з різними на дотик фактурами. Може утримувати легкий предмет (який вкладає в її долоню дорослий) короткий час.
Прислуховується до звуків. Контактує з різними на дотик предметами. Впізнає маму за запахом. Торкається руками власного тіла й навколишніх предметів.

Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування природничо-екологічної компетентності.	Формування емоційно-ціннісного ставлення до природи. Формування уявлень про природні явища й способи взаємодії з ними.

Очікувані результати
Вдома й під час прогулянки контактує із сонячним промінням, вітром, водою, повітрям.

Формування орієнтування в просторі.	Розвиток кінетичних і просторових відчуттів. Формування координації рухів й орієнтувальних реакцій.
-------------------------------------	--

Досліджує власні руки ротом. Активно рухає кінцівками. Піднімає й тримає голову деякий час. Реагує на звуки, джерело світла (за наявності залишкового зору).

Освітній напрям «Дитина в соціумі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування соціально-громадянської компетентності.	Формування емоційно-ціннісного ставлення до членів власної родини й найближчого кола спілкування. Формування уявлень про свою родину й власну належність до неї.

Очікувані результати
Наявний тісний емоційний контакт із матір'ю. Впізнає матір і кількох найближчих людей. Кричить у ситуації дискомфорту.

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування мистецько-творчої компетентності.	Формування емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва. Формування елементів уявлень про окремі види мистецтва.

Очікувані результати
Прислухається до музики, маминої колискової, пісень, забавлянок, потішок.

3-6 місяців

Освітній напрям «Особистість дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування здоров'язбережувальної компетентності.	Створення сприятливих умов для розвитку й становлення особистості дитини. Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до гігієнічних і загартовувальних процедур. Формування елементарних гігієнічних навичок, знань про власне тіло.
Формування рухової компетентності.	Формування емоційно-ціннісного ставлення до власного тіла й рухової активності. Формування уявлень про своє тіло. Формування й розвиток основних статичних та локомоторних функцій.
Формування й розвиток особистісної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до себе та найближчого оточення. Формування «Я-концепції», самосвідомості, самостановлення. Формування позитивних уявлень про себе.

Очікувані результати
Позитивне ставлення до звичних гігієнічних і загартовувальних процедур. Можливе введення прикорму.
Дитина впевнено тримає голову. Перевертається на спину, живіт, бік. Сидить з підтримкою чи без неї. У положенні лежачи на животі спирається на руки.
Проявляє активну зацікавленість у пізнанні навколишнього світу. Реагує на власне ім'я. Проявляє позитивні емоції під час спілкування з матір'ю.

Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток предметно-практичної, технологічної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до пізнання та діяльності з предметами. Формування й розвиток дрібної моторики. Формування уявлень про предмети та явища навколишнього світу, уміння взаємодіяти з ними.
Формування й розвиток сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентності.	Розвиток полісенсорного сприймання. Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до сенсорного пізнання навколишнього світу. Формування й розвиток уявлень, знань про предмети та явища навколишнього світу, уміння взаємодіяти з ними.

Очікувані результати
<p>Може схопити й утримати в долонях деякий час легкий предмет. Може тримати по предмету в кожній руці. Перекладає предмет з однієї руки в іншу. Стукає предметом по різних поверхнях, трясє ним, щоб видобути звуки.</p>
<p>Прислухається до різних звуків. Впізнає за голосом близьких людей. Обстежує предмети за допомогою рук і рота. Контактує з предметами різної фактури. Реагує на джерело світла, слідкує очима за візуально привабливим об'єктом (за наявності залишкового зору).</p>

Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування природничо-екологічної компетентності.	Формування емоційно-ціннісного ставлення до природи. Формування й розвиток уявлень та знань про природні явища й людину.
Формування й розвиток орієнтування в просторі та мобільності.	Розвиток кінетичних і просторових відчуттів. Формування й розвиток координації рухів. Формування й розвиток орієнтувальних реакцій.

Очікувані результати
По-різному реагує на різну фактуру предметів. Вдома й під час прогулянки контактує із сонячним промінням, вітром, водою, повітрям тощо.
Досліджує власні руки й різні предмети ротом. «Знаходить» і досліджує свої ноги. Може захопити долонею легкий і зручний предмет. Повертається й тягнеться до джерела звуку та світла (за наявності залишкового зору). Намагається втримувати рівновагу під час зміни положення тіла.

Освітній напрям «Дитина в соціумі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток соціально-громадянської компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до членів власної родини та найближчого кола спілкування. Формування й розвиток уявлень про свою родину та власну належність до неї, елементарних соціальних навичок поводження.

Очікувані результати
Впізнає матір і кількох найближчих людей. Кричить у ситуації дискомфорту. Позитивно реагує на ситуації спілкування з близькими людьми. Проявляє ініціативу в спілкуванні з близькими.

Освітній напрям «Мовлення дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток мовленнєвої компетенції.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до рідної мови. Формування й розвиток мовленнєвої діяльності.
Формування й розвиток комунікативної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до активного спілкування. Формування й розвиток комунікативної діяльності.

Очікувані результати
<p>Прислухається до голосів знайомих людей. Реагує на різну інтонацію. Видає різноманітні звуки, наявне гуління, белькотіння, може бути лепет (окремі склади). Для відтворення різних відчуттів видає різні звуки.</p> <p>Плач як реакція на неприємні фактори внутрішнього й зовнішнього середовища. Наявні комплекс пожвавлення, посмішка, може бути присутній радісний сміх. Із задоволенням контактує з близькими людьми.</p>

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток мовленнєвої компетенції.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до рідної мови. Формування й розвиток мовленнєвої діяльності.
Формування мистецько-творчої компетентності	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва. Формування елементів уявлень про окремі види мистецтва.

Очікувані результати
<p>Прислухається до голосів знайомих людей. Реагує на різну інтонацію. Видає різноманітні звуки, наявне гуління, белькотіння, може бути лепет (окремі склади). Для відтворення різних відчуттів видає різні звуки.</p> <p>Прислухається до звуків музики. Із задоволенням слухає колискові, забавлянки, потішки тощо.</p>

6-9 місяців

Освітній напрям «Особистість дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток здоров'язберезувальної компетентності.	Створення сприятливих умов для розвитку й становлення особистості дитини. Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до гігієнічних та загартовувальних процедур. Формування й розвиток елементарних гігієнічних навичок, знань про власне тіло.
Формування й розвиток рухової компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до власного тіла та рухової активності. Формування й розвиток уявлень про своє тіло та основні рухи. Формування й розвиток основних статичних та локомоторних функцій.
Формування й розвиток особистісної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до себе, власної особи й найближчого оточення. Формування й розвиток «Я-концепції», самосвідомість, самостановлення. Формування й розвиток позитивних уявлень про себе, становлення статевої та соціальної ідентифікації.

Очікувані результати
<p>Позитивне ставлення до звичних гігієнічних і загартовувальних процедур. Дитина їсть прикорм. Під час неспання активно досліджує навколишній світ і власне тіло.</p>
<p>Перевертається на спину, живіт, бік, стає на руки й коліна – у положення для повзання. Можуть бути наявні спроби повзання. Сидить без підтримки. Стоїть з підтримкою дорослого або з опорою на предмети.</p>
<p>Проявляє активну зацікавленість до пізнання власного тіла, навколишнього світу, різноманітних предметів. Добре знає власне ім'я та реагує на нього. Ініціює й включається в спілкування з близькими людьми. Може проявляти страх перед незнайомими людьми.</p>

Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток предметно-практичної, технологічної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до пізнання та діяльності з предметами. Розвиток дрібної моторики. Формування й розвиток уявлень про предмети та явища навколишнього світу, знань про властивості різних предметів і матеріалів, уміння взаємодіяти з ними.
Формування й розвиток сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентності.	Розвиток полісенсорного сприймання. Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до сенсорного пізнання навколишнього світу. Формування й розвиток уявлень, знань про предмети та явища навколишнього світу, знань про властивості різних предметів і матеріалів, уміння взаємодіяти з ними.

Очікувані результати
<p>Добре утримує предмет у долоні, перекладає його з руки в руку. Тягне предмети до рота. Намагається плескати в долоньки.</p> <p>Дістає дрібний предмет з ємності. Знімає кільця пірамідки зі стрижня.</p> <p>Стукає предметом по різних поверхнях, трясє ним, щоб видобути звуки.</p> <p>Пробує кидати предмети й прислухатися до видобутого звуку.</p>
<p>Повертає голову й тягнеться до джерела звуку.</p> <p>Обстежує предмети за допомогою рук і рота, реагує на їхні відмінності.</p> <p>Контактує з об'єктами різної фактури, розміру й форм. Може проявляти обережність у процесі знайомства з новими фактурами, їжею і т. п.</p> <p>Реагує на джерело світла, слідкує очима за візуально привабливим об'єктом (за наявності залишкового зору).</p>

Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток природничо-екологічної компетентності.	<p>Формування емоційно-ціннісного ставлення до природи.</p> <p>Формування й розвиток уявлень та знань про природні явища й людину як частину природи.</p> <p>Формування й розвиток навичок спостереження за об'єктами природи та способами взаємодії з ними.</p>
Формування й розвиток орієнтування в просторі та мобільність.	<p>Формування й розвиток кінетичного та просторового сприймання.</p> <p>Формування й розвиток координації рухів.</p> <p>Формування й розвиток орієнтувальних реакцій.</p>

Очікувані результати
<p>Дитина проявляє позитивне ставлення до прогулянки.</p> <p>Знайомиться з різними природними явищами: пісок, листя дерев, гілочки тощо.</p> <p>Досліджує іграшки, які відтворюють природні об'єкти (тварини, рослини).</p> <p>Вдома й під час прогулянки контактує із сонячним промінням, вітром, водою, повітрям тощо.</p>
<p>Досліджує власні руки, ноги й різні предмети ротом.</p> <p>Повертається й тягнеться до джерела звуку та світла (за наявності залишкового зору).</p> <p>Утримує рівновагу під час зміни положення тіла.</p> <p>Досліджує доступний простір у положенні сидячи.</p> <p>Під час звичних дій (одягання, купання, роздягання тощо) орієнтується в ситуації й може включитися в дію: простягнути руку, зняти із себе шкарпетки тощо.</p>

Освітній напрям «Гра дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток ігрової діяльності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до ігрової діяльності. Формування й розвиток елементарних ігрових дій з предметами, навичок взаємодії з партнером у грі.

Очікувані результати
Проявляє позитивне ставлення до пальчикових ігор, потішок. Намагається повторювати за дорослим дії з предметами. Знайомиться з різними іграшками. Можливо, має улюблені іграшки.

Освітній напрям «Дитина в соціумі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток соціально-громадянської компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до членів власної родини та найближчого кола спілкування. Формування й розвиток уявлень про свою родину та власну належність до неї, ідентифікації себе відповідно до соціальної ролі, елементарних соціальних навичок поведження.

Очікувані результати
Позитивно реагує на ситуації спілкування з близькими людьми й ініціює це спілкування. Можливі прояви страху й сором'язливості під час контакту із незнайомцями. Дитина може продемонструвати за допомогою вокалізацій, міміки й жестів окремі стани: голод, страх, радість тощо. По-різному реагує на різний емоційний стан найближчих людей.

Освітній напрям «Мовлення дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток мовленнєвої компетенції.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до рідної мови. Формування і розвиток мовленнєвої діяльності.
Формування й розвиток комунікативної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до активного спілкування з іншими людьми. Формування й розвиток комунікативної діяльності.

Очікувані результати
<p>Прислухається до голосів знайомих людей. Реагує на різну інтонацію.</p> <p>Дитина багато вокалізує, повторює ланцюжки складів (лечече). Кількість наявного запасу звуків і складів збільшується.</p> <p>Для відтворення різних відчуттів видає різні звуки. Можлива поява інтонуювання.</p> <p>Дитина розуміє окремі слова й фрази.</p>
<p>Ініціює спілкування з близькими дорослими й активно включається в нього.</p> <p>Може дотримуватися черговості дій або «говоріння» з дорослими.</p> <p>Плескає в долоні, махає «привіт» або «бувай-бувай» тощо.</p>

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток мистецько-творчої компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва. Формування й розвиток елементів уявлень про окремі види мистецтва (художньо-продуктивне, музичне, літературне).

Очікувані результати
<p>Проявляє позитивне ставлення до рухів під музику.</p> <p>Проявляє музичні вподобання.</p> <p>Слухає пісні, короткі віршики.</p> <p>Бере участь у пальчикових іграх, забавлянках тощо.</p>

9 - 12 місяців

Освітній напрям «Особистість дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток здоров'язбережувальної компетентності.	Створення сприятливих умов для розвитку й становлення особистості дитини. Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до гігієнічних і загартовувальних процедур, збереження власного здоров'я. Формування й розвиток елементарних гігієнічних навичок, знань про власне тіло.
Формування й розвиток рухової компетентності	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до власного тіла та рухової активності. Формування й розвиток уявлень про своє тіло й основні рухи. Формування й розвиток основних статичних та локомоторних функцій.
Формування й розвиток особистісної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до себе, власної особи й найближчого оточення. Формування й розвиток «Я-концепції», самосвідомості, самостановлення. Формування й розвиток позитивних уявлень про себе, становлення статевої й соціальної ідентифікації.

Очікувані результати
Дитина має фізичні показники розвитку, які відповідають медичним нормам. Проявляє позитивне ставлення до звичних гігієнічних і загартовувальних процедур. Пробує сама мити руки, намилюватися під час купання, розчісуватися й т. п. Дитина їсть прикорм різної консистенції. Орієнтується (у вікових межах) у власному тілі.
Дитина повзає, стоїть без підтримки. Може пробувати ходити з підтримкою чи опорою (вздовж стіни, дивану і т. п., штовхаючи візочок на чотирьох коліщатках). Проявляє зацікавленість до рухової активності. Знає назви деяких частин тіла й рухових дій.
Проявляє активну зацікавленість до пізнання власного тіла, навколишнього світу, різноманітних предметів. Добре знає власне ім'я та реагує на нього. Ініціює й включається в спілкування з близькими людьми. Може проявляти страх перед незнайомими людьми.

Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток предметно-практичної, технологічної компетентності.	<p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до пізнання та діяльності з предметами.</p> <p>Розвиток дрібної моторики.</p> <p>Формування й розвиток уявлень про предмети та явища навколишнього світу, знань про властивості різних предметів і матеріалів, уміння взаємодіяти з ними.</p>
Формування й розвиток сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентності.	<p>Формування й розвиток полісенсорного сприймання.</p> <p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до сенсорного пізнання навколишнього світу.</p> <p>Формування й розвиток уявлень, знань про предмети та явища навколишнього світу, знань про властивості різних предметів і матеріалів, уміння взаємодіяти з ними.</p>

Очікувані результати
<p>Кидає предмети й прислухатися до видобутого звуку. З допомогою дорослого намагається знайти предмет, який упав.</p> <p>Проявляє зацікавленість до дій з предметами. Володіє знаннями щодо сталого використання деяких предметів (ложкою їдять, рушником витираються тощо).</p> <p>Кладе дрібні предмети в більшу ємність. Може покласти один предмет на інший. Знімає й одягає кільця пірамідки на штир у довільному порядку.</p> <p>Пробує взяти дрібний предмет вказівним і великим пальцем (пінцетний захват).</p>
<p>За звуком впізнає окремі предмети або дії з ними.</p> <p>Розпізнає добре знайомі предмети на дотик.</p> <p>Розпізнає температуру (гарячий – холодний), вологість (сухий – мокрий), смак (солодкий, солоний, гіркий, кислий).</p> <p>Впізнає за запахом деякі об'єкти (гель для купання, їжу, окремі природні аромати).</p> <p>Диференціює тактильні відчуття руками й ногами.</p> <p>За наявності залишкового зору намагається розглядати доступні для сприймання предмети.</p>

Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток природничо-екологічної компетентності.	<p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до природи.</p> <p>Формування й розвиток уявлень та знань про природні явища й людину як частину природи.</p> <p>Формування й розвиток навичок спостереження за об'єктами природи та способів взаємодії з ними.</p>
Формування й розвиток орієнтування в просторі та мобільності.	<p>Формування й розвиток кінетичних та просторових сприймань.</p> <p>Формування й розвиток координації рухів.</p> <p>Формування й розвиток орієнтувальних реакцій.</p>

Очікувані результати
<p>Дитина проявляє позитивне ставлення до прогулянки й дослідження об'єктів природи.</p> <p>Має елементарні уявлення про деякі об'єкти природи (хатню тварину, частини рослин (в т. ч. овочі й фрукти), тварин, зміну часу доби). Має змогу спостерігати за змінами погоди.</p>
<p>Рухається в бік звукової іграшки, знаходить і бере її. Котить звуковий м'яч.</p> <p>Орієнтується в доступному просторі в положенні сидячи й стоячи. Досліджує доступний простір.</p> <p>Повзає в добре знайомому просторі й орієнтується в ньому. Змінює положення тіла в просторі й утримує рівновагу. Показує на собі 3-5 частин тіла.</p>

Освітній напрям «Гра дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток ігрової діяльності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до ігрової діяльності. Формування й розвиток елементарних ігрових дій з предметами, навичок взаємодії з партнером у грі.

Очікувані результати
<p>Проявляє позитивне ставлення й ініціативу до ігор, діяльності з предметами й іграшками.</p> <p>Грає у звуконаслідувальні ігри, пальчикові й прості предметні ігри (катає машинку, шукає захований предмет тощо) самостійно й спільно з дорослим.</p> <p>Знайомиться з різними іграшками. Проявляє спрямовану вибірковість з іграми й іграшками.</p>

Освітній напрям «Дитина в соціумі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток соціально-громадянської компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до членів власної родини та найближчого кола спілкування. Формування й розвиток уявлень про свою родину й власну належність до неї, ідентифікації себе відповідно до соціальної ролі, елементарних соціальних навичок поведіння.

Очікувані результати
<p>Позитивно реагує на ситуації спілкування з близькими людьми й ініціює це спілкування. Може проявляти страх незнайомих.</p> <p>Розуміє, коли хвалять, а коли сварять або щось забороняють, по-різному реагує на ці ситуації.</p> <p>Просить дорослого продемонструвати, як потрібно взаємодіяти з різними предметами.</p> <p>Має елементарні уявлення й уміння поведіння за столом (їсть ложкою, користується чашкою тощо). Бере участь у спільних сімейних прийомах їжі й інших заходах (сімейна прогулянка в парк, святкування родинних свят і т. п.).</p>

Освітній напрям «Мовлення дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток мовленнєвої компетенції.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до рідної мови. Формування й розвиток мовленнєвої діяльності.
Формування й розвиток комунікативної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до активного спілкування з іншими людьми. Формування й розвиток комунікативної діяльності.

Очікувані результати
<p>Видає звуки, щоб ініціювати спілкування.</p> <p>Частково розуміє мовлення дорослих, впізнає й реагує на знайомі слова та фрази.</p> <p>Може використовувати різне інтонаційне забарвлення свого голосу (найчастіше – вимогливе).</p> <p>Активно використовує кілька (до 15-20) окремих слів (частіше спрощених).</p>
<p>Ініціює спілкування з близькими дорослими. Звуконаслідує дорослих, намагається імітувати деякі дії дорослих.</p> <p>Повідомляє словами або жестами про свою згоду («так») або незгоду («ні»).</p> <p>Виконує найпростіші вказівки, впізнає деякі названі предмети.</p> <p>Плескає в долоні, махає рукою на прощання тощо.</p>

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток мистецько-творчої компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва. Формування й розвиток елементів уявлень про окремі види мистецтва (художньо-продуктивне, музичне, літературне).

Очікувані результати
<p>Проявляє позитивне ставлення до улюбленої музики, пісень, забавлянок тощо.</p> <p>Слухає короткі розповіді, вірші, казки, які відповідають віку.</p> <p>Вивчає тактильну книжку. Грає на простих музичних інструментах (барабан, ксилофон і т. п.).</p> <p>Розглядає доступні для сприймання малюнки й пробує малювати (за наявності залишкового зору).</p>

2 роки (24 місяці)

Освітній напрям «Особистість дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p>Формування й розвиток здоров'язбережувальної компетентності.</p>	<p>Створення сприятливих умов для розвитку й становлення особистості дитини.</p> <p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до гігієнічних і загартовувальних процедур, збереження власного здоров'я.</p> <p>Формування й розвиток елементарних гігієнічних навичок, знань про власне тіло.</p>
<p>Формування й розвиток рухової компетентності.</p>	<p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до власного тіла та рухової активності.</p> <p>Формування й розвиток уявлень про своє тіло, основні рухи.</p> <p>Формування й розвиток основних статичних та локомоторних функцій.</p>

Очікувані результати
<p>Дитина має фізичні показники розвитку, які відповідають медичним нормам.</p> <p>Проявляє позитивне ставлення до звичних гігієнічних і загартовувальних процедур.</p> <p>Дитина бере активну участь у звичних гігієнічних процедурах, деякі дії може виконати самостійно або з мінімальною допомогою (помити руки, умити обличчя, їсть столовими приборами, п'є із чашки тощо).</p> <p>Дитина має гарний апетит та їсть різноманітну їжу різної консистенції. Орієнтується (у вікових межах) на власному тілі.</p>
<p>Проявляє зацікавленість до рухової активності, активно рухається в знайомому й безпечному просторі.</p> <p>Ходить за руку з дорослим, боком вздовж стін і меблів.</p> <p>У добре знайомому приміщенні (вдома) ходить самостійно або з іграшкою на коліщатах, яку тримає перед собою.</p> <p>Самостійно встає з підлоги, сідає на підлогу, сідає й встає з маленького стільчика. Нахиляється вниз і випрямляється. Піднімається й спускається сходинками навкарачки. Можливо, піднімається сходинками, тримаючись однією рукою за перила, а іншою – за руку за дорослого.</p> <p>Грається (котить, б'є, намагається зловити) великим звуковим м'ячем.</p> <p>Знає назви основних частин тіла й рухових дій.</p>

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток особистісної компетентності.	<p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до себе, власної особи й найближчого оточення.</p> <p>Формування й розвиток «Я-концепції», самосвідомості, самостворення.</p> <p>Формування й розвиток позитивних уявлень про себе, становлення статевої й соціальної ідентифікації.</p>

Очікувані результати
<p>Активно й зацікавлено пізнає навколишній світ, доступні предмети й іграшки, обстежує доступний простір.</p> <p>Вміє повідомляти про фізіологічні потреби, хоча, можливо, не завжди це робить.</p> <p>Розуміє заборону, але не завжди може її дотриматися.</p> <p>Розуміє й радіє похвалі, прагне її отримати.</p> <p>Проявляє елементарну вибірковість і спрямованість під час взаємодії з людьми та предметами.</p> <p>Дитина проявляє бажання мати більше самостійності.</p>

Освітній напрям «**Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі**»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток предметно-практичної, технологічної компетентності.	<p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до пізнання та діяльності з предметами.</p> <p>Формування й розвиток дрібної моторики.</p> <p>Формування й розвиток уявлень про предмети та явища навколишнього світу, знань про властивості різних предметів і матеріалів, уміння взаємодіяти з ними.</p>

Очікувані результати
<p>Активно досліджує та маніпулює різними побутовими предметами й іграшками. Маніпулює предметами обома руками.</p> <p>Кидає предмети й прислухається до видобутого звуку.</p> <p>З допомогою дорослого шукає предмет, який упав. Стукає предметами одне об одного й по іншим поверхнях.</p> <p>Штовхає машинку (потяг). Вставляє менший предмет у більший. Будує башту з двох кубиків. Разом з дорослим перегортає сторінку картонної або тактильної книжки.</p>

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p>Формування й розвиток сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентності.</p>	<p>Розвиток полісенсорного сприймання. Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до сенсорного пізнання навколишнього світу. Формування й розвиток уявлень, знань про предмети та явища навколишнього світу, знань про властивості різних предметів і матеріалів, уміння взаємодіяти з ними.</p>

Очікувані результати
<p>Знімає кришку з ємності, щоб дістати заховане всередині. Нанизує на дріт великі намистинки. Намагається відкрити й відірвати дрібні деталі від іграшок. Володіє знаннями щодо дій і сталого використання деяких предметів. Може взяти дрібний предмет двома й трьома пальцями (пінцетне захоплення).</p>
<p>Активно досліджує світ на дотик, смак, нюх, звук і візуально (якщо є залишковий зір). Цікавиться новим. Диференціює добре знайомі звуки. Диференціює тактильні відчуття руками й ногами. За запахом і смаком впізнає знайому їжу. Реагує на відмінності. Має початкові уявлення про наявність геометричних форм, фактур, розміру. Має початкові уявлення про навколишнє середовище на вулиці в добре знайомих місцях (наприклад, на дитячому майданчику).</p>

Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток природничо-екологічної компетентності.	<p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до природи.</p> <p>Формування й розвиток уявлень та знань про природні явища й людину як частину природи.</p> <p>Формування й розвиток навичок спостереження за об'єктами природи та способами взаємодії з ними.</p>
Формування й розвиток навичок, орієнтованих на сталий розвиток.	Формування початкових уявлень про сталі дії та поведінку. Формування емоційно-ціннісного ставлення до цінностей сталого розвитку.
Формування й розвиток орієнтування в просторі та мобільності.	<p>Формування й розвиток кінетичних та просторових сприймань.</p> <p>Формування й розвиток координації рухів.</p> <p>Формування й розвиток орієнтувальних реакцій.</p>

Очікувані результати
<p>Дитина проявляє позитивне ставлення до прогулянки й дослідження об'єктів природи. Проявляє активну зацікавленість у пізнанні нового.</p> <p>Має елементарні уявлення про живе й неживе, знає деякі об'єкти живої природи (тварин і рослин), зміну часу доби. Має змогу спостерігати за змінами погоди й порами року.</p>
<p>Дитина знає деякі формули звертань, подяки, вибачення тощо.</p> <p>На прикладі батьків може спостерігати за навичками розумного споживання води й енергії.</p>
<p>Орієнтується на власному тілі: знає та показує основні частини тіла й обличчя.</p> <p>Шукає іграшку, яка впала й цим видала звук. Пам'ятає, куди поклала іграшку.</p> <p>Обстежує доступний простір за допомогою різних аналізаторів. Пам'ятає й враховує розташування предметів у добре знайомому просторі. Може самостійно переміщатися в себе вдома.</p> <p>Розуміє поняття вгорі-внизу.</p> <p>Має елементарні уявлення про добре знайомий простір за межами свого дому.</p>

Освітній напрям «Гра дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток ігрової діяльності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до ігрової діяльності. Формування й розвиток елементарних ігрових дій з предметами, навичок взаємодії з партнером у грі.

Очікувані результати
<p>Проявляє позитивне ставлення, ініціює гру з предметами й іграшками.</p> <p>Грає у звуконаслідувальні ігри, пальчикові й предметні ігри самостійно та разом з дорослим. Має улюблені ігри й іграшки.</p> <p>Включається в найпростішу сюжетно-рольову гру, яку пропонує дорослий (вкласти ляльку спати, погодувати ляльку або маму і т. п.)</p>

Освітній напрям «Дитина в соціумі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток соціально-громадянської компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до членів власної родини й найближчого кола спілкування. Формування й розвиток уявлень про свою родину та власну належність до неї, ідентифікації себе відповідно до соціальної ролі, елементарних соціальних навичок поведіння.

Очікувані результати
<p>Позитивно реагує на ситуації спілкування з близькими людьми й ініціює це спілкування. Може відчувати страх і сором'язливість при незнайомцях. Добре знає членів своєї родини.</p> <p>Намагається заслужити схвалення своїх дій близькими дорослими.</p> <p>Просить дорослого продемонструвати, як потрібно взаємодіяти з різними предметами.</p> <p>Має елементарні уявлення й уміння побутового самообслуговування (самостійно їсть, орієнтується в одязі, допомагає себе мити й витирати тощо). Бере участь у спільних сімейних прийомах їжі й інших заходах (сімейна прогулянка в парк, святкування родинних свят і т. п.).</p> <p>Разом із родиною відвідує заходи за участі інших людей: похід в гості, прийом гостей, похід у магазин, спілкування з іншими родинами на майданчику і т. п.</p>

Освітній напрям «Мовлення дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток мовленнєвої компетенції.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до рідної мови. Формування й розвиток мовленнєвої діяльності.
Формування й розвиток комунікативної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до активного спілкування з іншими людьми. Формування й розвиток комунікативної діяльності.

Очікувані результати
<p>Із задоволенням «розмовляє» з дорослими й озвучує свої дії. Мовлення має широку палітру звуків, складів й інтонаційно забарвлене.</p> <p>Користується певними звуками й жестами на знак привітання та прощання. Звуконаслідує тварин.</p> <p>Доволі добре розуміє мовлення дорослих у звичних ситуаціях й активностях.</p> <p>Активно використовує близько 25-30 окремих слів (частіше спрощених) або більше, в основному – назви предметів, імена людей.</p> <p>Дитина користується автономним мовленням, яке є досить зрозумілим для близьких дорослих.</p>
<p>Ініціює спілкування з близькими дорослими. Звуконаслідує дорослих, намагається імітувати деякі дії дорослих. Самостійне мовлення має емоційний характер.</p> <p>Розуміє й виконує прості прохання та інструкції, впізнає за назвою знайомі предмети й дії.</p> <p>Активно заперечує, якщо щось не подобається.</p> <p>Користується деякими жестами (хитає головою, махає рукою).</p>

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p>Формування й розвиток мистецько-творчої компетентності.</p>	<p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва. Формування й розвиток елементів уявлень про окремі види мистецтва (художньо-продуктивне, музичне, літературне, театральне).</p>

Очікувані результати
<p>Проявляє позитивне ставлення до улюбленої музики, пісень, забавлянок тощо. Слухає короткі розповіді, вірші, казки, які відповідають віку. Має улюблені серед них. Підтанцює й підспіває улюбленим пісням. Вивчає тактильну книжку. Грає на простих музичних інструментах (барабан, ксилофон і т. п.). Пробує взаємодіяти з матеріалом для ліплення й папером. Розглядає доступні для сприймання малюнки й пробує малювати (за наявності залишкового зору). Зображує й звукоімітує тварин.</p>

3 роки (36 місяців)

Освітній напрям «Особистість дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток здоров'язбережувальної компетентності.	Створення сприятливих умов для розвитку й становлення особистості дитини. Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до гігієнічних та загартовувальних процедур, збереження власного здоров'я. Формування й розвиток елементарних гігієнічних навичок, знань про власне тіло.
Формування й розвиток рухової компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до власного тіла та рухової активності. Формування й розвиток уявлень про своє тіло та основні рухи. Формування й розвиток основних статичних та локомоторних функцій.
Формування й розвиток особистісної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до себе, власної особи й найближчого оточення.

Очікувані результати
<p>Дитина має фізичні показники розвитку, які відповідають медичним нормам.</p> <p>Розуміє важливість догляду за своїм тілом, гігієнічних процедур і бере в них активну участь. Має певні уявлення про корисність фізичних рухів для здоров'я. Має уявлення про небезпечність неконтрольованих рухів і переміщення в незнайомому просторі.</p> <p>Багато й активно рухається. Знає й намагається дотримуватися простих правил безпеки.</p>
<p>Проявляє зацікавленість до рухової активності, активно рухається в знайомому й безпечному просторі.</p> <p>Знає й показує на собі частини тіла та обличчя, має елементарні уявлення про їхнє функціональне призначення.</p> <p>Стрибає з підтримкою. Може переносити великий предмет, який утримує обома руками. Самостійно ходить у добре знайомому просторі, має уявлення про ходіння з тростиною. Переступає через невеликі перешкоди. Біжить, тримаючи дорослого за руку. Піднімається й спускається сходами, тримаючись за перила.</p>
<p>Активно й зацікавлено пізнає навколишній світ, доступні предмети й іграшки, обстежує доступний простір.</p> <p>Повідомляє про фізіологічні потреби в більшості випадків.</p>

Напрями роботи фахівців	Завдання
	<p>Формування й розвиток «Я-концепції», самосвідомості, самостановлення.</p> <p>Формування й розвиток позитивних уявлень про себе, становлення статевої та соціальної ідентифікації.</p>

Очікувані результати
<p>Намагається самостійно здійснювати знайомі дії з самообслуговування.</p> <p>Має елементарні уявлення про себе й свої можливості, основні емоції. Знає свою статеву ідентифікацію, ім'я, прізвище й вік. Має позитивний образ себе «Я хороший».</p> <p>Адекватно реагує на емоційний стан близьких дорослих.</p> <p>Дитина демонструє довільну поведінку (відповідно до вікових можливостей). Намагається діяти самостійно в багатьох ситуаціях, прагне розширити межі своєї свободи.</p> <p>Можливі прояви кризи трьох років: негативізм, впертість, норовливість, свавілля, істерики, бунт проти дорослих, знецінення тощо.</p>

Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p>Формування й розвиток предметно-практичної, технологічної компетентності.</p>	<p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до пізнання та діяльності з предметами.</p> <p>Формування й розвиток дрібної моторики.</p> <p>Формування й розвиток уявлень про предмети та явища навколишнього світу, знань про властивості різних предметів і матеріалів, уміння взаємодіяти з ними.</p>

Очікувані результати
<p>Активно досліджує й маніпулює різними побутовими предметами та іграшками. Маніпулює предметами обома руками. Може почергово виправити пальчики з кулачка.</p> <p>З допомогою дорослого та/або самостійно шукає предмет, який упав.</p> <p>Маніпулює предметами двома руками злагоджено, розширюючи репертуар дій. Володіє знаннями щодо дій і сталого використання деяких предметів. Має уявлення про основні предмети побуту.</p>

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p>Формування й розвиток сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентності.</p>	<p>Розвиток полісенсорного сприймання.</p> <p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до сенсорного пізнання навколишнього світу.</p> <p>Формування й розвиток уявлень, знань про предмети та явища навколишнього світу, знань про властивості різних предметів і матеріалів, уміння взаємодіяти з ними.</p>

Очікувані результати
<p>Відкручує кришки, нанизує намистинки, розбирає й збирає пірамідку, котить м'яч, будує башту й потяг, вкладає й виймає дрібні предмети з ємності, поєднує деталі конструктора.</p>
<p>Активно досліджує світ, використовуючи усі аналізаторні системи. Прагне дізнатися й обстежити щось нове.</p> <p>Диференціює звуки: тихо – голосно, близько – далеко; впізнає добре знайомі звуки. За запахом і смаком впізнає знайому їжу. Реагує на відмінності.</p> <p>Виділяє особливості предметів: за формою, розміром, фактурою й кольором (якщо є залишковий зір).</p> <p>Сортує предмети за однією ознакою. Знає деякі узагальнювальні назви предметів.</p> <p>Має уявлення про цілісний образ добре знайомих предметів.</p> <p>Має деякі уявлення про навколишнє середовище на вулиці в добре знайомих місцях (наприклад, на дитячому майданчику).</p>

Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток природничо-екологічної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до природи. Формування й розвиток уявлень та знань про природні явища й людину як частину природи. Формування й розвиток навичок спостереження за об'єктами природи та способами взаємодії з ними.
Формування й розвиток навичок, орієнтованих на сталий розвиток.	Формування початкових уявлень про сталі дії та поведінку. Формування емоційно-ціннісного ставлення до цінностей сталого розвитку.
Формування й розвиток орієнтування в просторі та мобільності.	Формування й розвиток кінетичних та просторових сприймань. Формування й розвиток координації рухів. Формування й розвиток орієнтувальних реакцій.

Очікувані результати
<p>Дитина проявляє позитивне ставлення до пізнання об'єктів природи й спілкування з ними.</p> <p>Диференціює деякі тварини й рослини (у т. ч. фрукти й овочі), розрізняє окремі їхні частини. Розрізняє погоду, може виділити деякі її ознаки. Має прості уявлення про основні властивості об'єктів природи. Обстежує їх разом із дорослим.</p>
<p>Дитина знає й використовує деякі формули звертань, подяки, вибачення тощо.</p> <p>На прикладі батьків спостерігає за навичками розумного споживання води й енергії. Виконує найпростіші з них: наприклад, вимикає воду.</p>
<p>Орієнтується на власному тілі й тілі дорослого: знає та показує основні частини тіла й обличчя.</p> <p>Добре орієнтується в знайомому просторі. Разом із дорослим обстежує незнайомий простір.</p> <p>Розуміє поняття: вгорі, внизу, попереду, позаду, збоку, біля, під. Катається на гойдалках, з'їжджає з гірки. Кидає м'яч на звуковий орієнтир. Іде на голос близького дорослого.</p> <p>Знає, де зберігаються її іграшки, і сама їх дістає.</p> <p>Знайома з тростиною, пробує ходити з нею.</p>

Освітній напрям «Гра дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток ігрової діяльності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до ігрової діяльності. Формування й розвиток елементарних ігрових дій з предметами, навичок взаємодії з партнером у грі.

Очікувані результати
<p>Проявляє стійкий інтерес до ігрової діяльності, ініціює гру з предметами й іграшками.</p> <p>Репертуар ігор, у які грає дитина, розширюється. Має улюблені ігри й іграшки. Може грати самостійно й разом із партнером або кількома (переважно з дорослим).</p> <p>Розуміє прості правила гри й намагається їх дотримуватися.</p> <p>Ініціює прості сюжетно-рольові ігри й включається в гру, яку пропонують інші.</p>

Освітній напрям «Дитина в соціумі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток соціально-громадянської компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до членів власної родини та найближчого кола спілкування. Формування й розвиток уявлень про свою родину та власну належність до неї, ідентифікації себе відповідно до соціальної ролі, елементарних соціальних навичок поведінки.

Очікувані результати
<p>Орієнтується у власній родині й близьких родичах та друзях родини. Має уявлення про власну соціальну роль у сім'ї.</p> <p>Знайома з основними правилами поведінки вдома й на вулиці, намагається їх дотримуватися.</p> <p>Спілкується з однолітками.</p> <p>Виявляє прихильність до найближчих людей, намагається їх підтримувати й турбуватися.</p> <p>Адекватно реагує на прохання, заборону й похвалу близьких дорослих.</p> <p>Бере участь у сімейних заходах і традиціях: підготовка до свят, спільні трапези, похід у магазин, на прогулянку, поїздка в гості тощо.</p>

Освітній напрям «Мовлення дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Формування й розвиток мовленнєвої компетенції.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до рідної мови. Формування й розвиток мовленнєвої діяльності.
Формування й розвиток комунікативної компетентності.	Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до активного спілкування з іншими людьми. Формування й розвиток комунікативної діяльності.

Очікувані результати
<p>Дитина повторює слова й фрази за дорослими. Протягом року збільшує активний словник, на кінець третього року життя він містить 200 слів або більше. Використовує фрази й короткі речення з кількох слів.</p> <p>Дитина знає правило черги висловлювання, але не завжди може його дотримуватися.</p> <p>Розмовляє сама з собою під час гри. Можливо, використовує різні форми множини й закінчення відмінків.</p>
<p>Дитина імітує дорослих у мовленні й діях. Запрошує дорослих і, можливо, інших дітей до спільної діяльності. Самостійне мовлення має емоційний характер.</p> <p>Знає й використовує форми привітання, прощання та прохання.</p> <p>Розуміє й реагує на знайомі прохання та інструкції.</p> <p>Намагається продемонструвати власні відчуття й емоційне ставлення до різних людей та подій. Розуміє й адекватно реагує на виразні емоційні прояви близьких дорослих.</p>

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p>Формування й розвиток мистецько-творчої компетентності.</p>	<p>Формування й розвиток емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва. Формування й розвиток елементів уявлень про окремі види мистецтва (художньо-продуктивне, музичне, літературне, театральне).</p>

Очікувані результати
<p>Має первинний досвід естетичного сприймання світу: через побут, музику, літературу, власну творчість. Розглядає доступні для сприймання малюнки й малює найпростіші зображення (за наявності залишкового зору). Має досвід сприймання найпростіших тактильних малюнків, знайома з грифелем і його використанням. Має досвід сприймання простих і малих скульптурних форм. Пробує ліпити разом з дорослим і самостійно. Розглядає тактильну книжку. Грає на простих музичних інструментах (барабан, ксилофон і т. п.). Впізнає знайому музику, пісні, має деякі музичні вподобання. Слухає короткі літературні твори, вірші. Має улюблені серед них. Знайома з народною творчістю: казки, пісні, забавлянки, потішки. Можливо, має досвід сприймання театального мистецтва.</p>

Рекомендована література

1. Вавіна, Л.С., Гудим, І.М., Кондратенко, С.В., Довгопола, К.С. Особливості розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору // Режим доступу <https://lib.iitta.gov.ua/4688/>
2. Костенко, Т.М., Довгопола, К.С., Легкий, О.М., Кондратенко, С.В. «Виховання і розвиток дітей з порушеннями зору»: Методичні рекомендації для батьків // Режим доступу <https://lib.iitta.gov.ua/722338/>
3. Костенко, Т.М., Кобильченко, В.В., Довгопола, К.С. Особистісно-орієнтовані технології навчання дітей з порушеннями зору в загальноосвітньому просторі // Режим доступу <https://lib.iitta.gov.ua/722339/>
4. Програмно-методичний комплекс «Програма розвитку сліпих дітей та зі зниженим зором від народження до 6 років» / Вавіна Л. С., Бутенко В. А., Гудим І. М. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <https://ua1lib.org/book/3214870/3dbe65?id=3214870&secret=3dbe65>

Довгопола Катерина Станіславівна

МАЛЕНЬКІ ДОЛОНЬКИ

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ДИТИНИ
З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ РАНЬОГО ВІКУ

Головний редактор – Т. С. Самиляк
Технічний редактор – О. М. Корнілов
Коректор – Ю. А. Степаненко
Компютерна верстка – П. А. Грім
Обкладинка – І. О. Правдіна

Видано державним коштом. Продаж заборонено.

Підп. до друку __. __. 2021. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк.арк. 4,0
Гарнітура Times New Roman. Замовлення № . Наклад __.

Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс-ЛТД»
Свідоцтво про реєстрацію серія ДК № 195 від 21.09.2000.
25006, м. Кропивницький, вул. Декабристів, 29
тел./факс (0522) 32-08-32, 32-17-05
E-mail: design@imex.kr.ua